

בין הר לים

מאת: מיה אור, צילום יהונתן רשליין.

במיקום מיוחד המפגיש את שיפולי רכס הכרמל עם החוף באורח כמעט פיזי, שיפץ האדריכל יוסי פרידמן דירה ישנה והפך אותה לדירת ים.

"מבואת הכניסה"

"הסלון שבחלל המרכזי"

שכונת בת גלים בחיפה שוכנת למרגלות רכס הכרמל, ושמה הפואטי נגזר מקרבת הים שלחופו היא בנויה. השכונה הותיקה תוכננה בשנת 1922 ע"י האדריכל ריכרד קאופמן בקונספט של עיר גנים, אך הדברים לא התגלגלו כמתוכנן: בת גלים לא הפכה לעיר גנים ומרקמה המבני מספר, למעשה, את תולדות העיר במאה החולפת. בתים טמפלרים, בנייה ערבית, טיפוסית, בתי באוהאוס, פה ושם גם תזכורות מהתקופה הבריטית, ובנייה מאוחרת יותר של שיכונים בני שלוש ארבע קומות, חוברים לסביבה אקלקטית נסוכת יופי, שמשום מה רק מעטים מודעים לקיומו: מתאר משולש משהו, שאינו מאפשר התרחבות פיזית ובשל כך משמר ממד אינטימי, טיילת נעימה לאורך החוף, כיכרות, שדרות דקלים המעידות על כוונת המתכנן, וחיבור "נופי" מיוחד בין הר וים.

כאן, בנקודת "בונוס" ייחודית המפגישה את החוף עם שיפולי רכס הכרמל באורח כמעט פיזי, בבית ערבי ישן השוכן בקצה רחוב ונושק לקו המים, תכנן לעצמו האדריכל יוסי פרידמן את חלקת האלוהים הקטנה שלו- דירת חופש\סוף שבוע או "דירת ים" כפי שהוא מכנה זאת.

במקור היה הבית הערבי מבנה חד קומתי, שתוספת בנייה משנות הארבעים זיכתה אותו בשתי קומות נוספות והדירה של פרידמן שוכנת בקומה העליונה. כשנרכשה, אחרי שנות גלגולים שעברה, היה מצבה כבי רע ועל מנת להכשירה למגורים ככלל, ולייעוד של "דירת ים\חופש" בפרט, נדרש לבצע בה שיפוץ מקיף. היות ומדובר במבנה ישן ומסיבי בעל קירות אבן עבים ותקרה גבוהה- 3.55 מ'-- העבודה הייתה מורכבת והתמקדה בהתקנת תשתיות חדשות, הוספת מערכות מתקדמות (מיזוג אוויר, מערכת קול), וחלוקת חלל מחודשת שהייתה כרוכה בהסרת קירות, כולל קירות נושאים שחייבו התקנת תמיכה חלופית ראויה, ובניית חדשים.

הדירה שקיבל פרידמן לידיו-120 מ"ר- הייתה בעלת מבנה אופייני לשנים בהן נבנתה: מבואת כניסה שבצדה האחד היו סדורים ברצף שלושה חדרים, שני הקיצוניים שבהם עם מרפסות, וממנה היישר מול דלת הכניסה, נמשך מסדרון קטן שהוביל לשירותים, לחדר אמבט, ולמטבח+ מרפסת מטבח (ראה שרטוט תכנית לפני שיפוץ). בתקופה בה נבנה הבית נחשבה קרבתו של הים לגורם שעלול להזיק, הן למבנה בשל פגעי לחות ומליחות והן לבריאות דייריו, כך שהחזית הפונה אל הים הייתה אטומה למדי ופתיחתה לנופו הייתה אחת המטרות העיקריות של התכנון.

הרעיון המוביל היה יצירת חלל פתוח ואווירי עם פונקציות בסיסיות לשהייה נוחה ונינוחה כמתבקש, וכמובן חשיפה מרבית ליופייה של הסביבה. במסגרת השיפוץ הפך פרידמן את סדר

"המטבח"

"הרחבת הפתחים"

"מבט מאזור המבואה"

הדירה על פיו ויצר בה ארגון חללים חדש המגדיר שני אגפים: אגף ציבורי הכולל את הפונקציות המשותפות, ואגף פרטי הכולל סוויטת שינה וסוויטת אירוח (ראה שרטוט תכנית לאחר שיפוץ). הסרת קיר המבואה שפנה לחדרים וקיר ההפרדה בין שניים מהם (האמצעי שהיה סלון והצפוני) יצרה חלל מרכזי שאזוריו השונים מוגדרים בבירור מחד, ופתוחים זה אל זה מאידך. בזרימה ישירה המאפשרת קרבה אינטימית בין המצויים בהם: מבואת הכניסה, הסלון המקורי, ומטבח עם פינת אוכל גדולה בחלל שהיה החדר הצמוד אליו. מרפסתו של החדר מהווה חלק בלתי נפרד מהמרחב ופתחה, שהורחב לכדי מפתח מקסימאלי, מדגיש את הדיאלוג עם נוף הים וההר ויתרה מזאת: הקומה הגבוהה ומיקומו של הבית בנקודה בה מסתיימת הטיילת מעניקים ליושבים בה תחושה של מגע ישיר עם הים וריחוף קסום מעל המים.

הסרת קירות ובנייה חדשה שבוצעו גם בצד המבואה שפנה למסדרון וטרום השיפוץ נחשף מיד עם הכניסה לדירה, תחמו את שטחה ויצרו פתח חדש המסמן מעבר לאגף החדרים: לחדר השינה, שפתחו המקורי נאטם בקיר גומחות והכניסה אליו הועתקה מהמבואה, ולסוויטת האורחים הנהנית מפרטיות ראויה, כשהיא ממוקמת "בעומק" החלל במקום בו הייתה מרפסת המטבח. כדי להגדילה נוצל שטחו של המטבח שגבל בה-חציו לטובת הרחבתה וחציו ליצירת חדר רחצה מרווח בצמוד אליה. חדר השינה הפך ליחידה נוחה ע"י הוספת חדר הרחצה המקורי לשטחו, וגם כאן הורחב פתחה של המרפסת למפתח מלא, המחדיר את נוף הים מלוא חופניים פנימה.

כמו הסביבה בה היא ממוקמת, כך גם שפת עיצוב הפנים בדירת הים נרקמת מעולמות שונים, כאשר ריצוף אחיד באריחי חלילה גדולים, צבעוניות שלטת של גווני לבן וממד שקיפות שמתקבל מהפתחים הגדולים, יוצרים מסגרת הולמת להכיל ולחבר את כולם: "ים תיכוני" עם קלאסיקה אירופאית, אלמנטים מודרניים-עכשוויים עם זיקה לטעם של פעם, פתיחות אוורירית עם אינטימיות חמימה, ודיוק מסוגן עם נינוחות א-פורמאלית. פריטי הריהוט, הנוי והאמנות שמשובצים בחלל במינון מאוזן, עשיר אך לא עמוס, חפים מכל טרנדים או אופנות ומעידים יותר מכל על אמירה אישית-פריטים שנאספו בקפידה, מהם שנרכשו כחדשים ומהם שנמצאו בשווקים ובחיסולי דירות ישנות, ואם אפשר לדבר במושגים של "אקלקטיות מדויקת" כאן הוא המקום. המטבח, למשל, המעוצב בסגנון מודרני-מינימליסטי בגון לבן עם שילובי נירוסטה, מאכלס בשטחו Armoire (ארון-ויטרינה) עתיק ונדיב ממדים ושולחן אוכל גדול עשוי עץ מלא, שמעליו, מתוך רזטה בתקרה, משתלשלת מנורה צרפתית עשויה זכוכית מורנו בעבודת ניפוח. ארומה קלאסית מובהקת נוסכות בחלל התקרות שנתחמו בקרניזים דקורטיביים עם רזטות במרכזן, ותכנון תאורה מוקפד, שמשלב ספוטים לצד גופים דקורטיביים תלויים, עומדים או צמודי קיר, מאפשר יצירת משחקי אור מגוונים לכל תרחיש רצוי.

אך אין ספק שהשחקן הראשי בעיצוב הוא הנוף שנכחותו, החודרת מבעד לפתחים הגדולים, עוטפת את החלל בקסם מיוחד. נוכחות זו, מועצמת עוד יותר באמצעות מראות המשולבות בחללי הדירה השונים וממוקמות כך, שגם כאשר מפנים אליו את הגב עדיין ניתן ליהנות מיופיו המשתקף בהן- חלקת אלוהים קטנה כבר אמרנו?